

Ultima din marea falangă

De curind, sub lespedea lui Aristide Demetriade de la Bellu, a fost așezată și soția sa, Constanța.

Cît a slujit prima noastră scenă, Constanța Demetriade nu s-a lăsat atrasă de mirajul vedetist și de spiritul mercantil; fără întreruperi și pînă la sfîrșitul carierei a rămas credincioasă Teatrului Național din București, pe care l-a iubit cu pasiunea adevăratului artist.

Ea a adus în scenă un stil de joc propriu, caracterizat prin: fermitate, curaj și autoritate; manifestindu-și în general pasiunea sau durerea, nu prin mijloace expresive înăbușite, interiorizate — gen Duse — ci cu explozia și sonoritatea de tunet în glas ale Agatei Birșescu.

Artista folosea acest *joc exterior*, propriu temperamentului ei, dar știa să-l domine; în personaje unde exuberanța ar fi putut-o răpi, exprima prin nuanțe de neîntrecută finețe sentimentele; ea nu și-a jucat eroinele: le-a trăit, le-a sensibilizat.

Marea artistă a trăit în vremea cînd Teatrul Național avea repertoriu și interpreți, dar nu avea spectatori. Ea a cunoscut lupta actorilor ajutați de criticii dramatici pentru a obișnui publicul să vină și să vadă în teatrul romînesc valoarea artiștilor noștri încă necunoscuți de mulți.

Încă din anul al II-lea la Conservator, cucerind titlul de fruntașă la tragedie, Constanța Demetriade este angajată de Ion Luca Caragiale la Teatrul Național și distribuită în Getta din *Fintina Blanduziei*, în care debutează la 12 martie 1889, alături de Nottara, Ion Petrescu, Ștefan Iulian, Amelia Velner și alți mari artiști. Cu Getta, eleva lui Ștefan Vellescu și-a început seria de succese, ducînd cu cîinste mai departe tradiția strălucitoarelor creații ale Aristizzei Romanescu și Agatei Birșescu din operele dramatice ale lui Sofocle, Shakespeare, Molière, Racine, Dumas, V. Hugo, Sardou, Schiller și ale clasicilor noștri Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Alexandru Davila.

Dacă Constanța Demetriade a trecut cu succes prin roluri din repertoriul spectaculos și melodramatic al lui Adolphe d'En-

tery¹ sau ca interpretă în piesele lui Georges Ohnet², în teatrul clasic, alături de Nottara, ea a cîstit arta și limba țării, căreia i-a dat farmecul unor mari interpretări. În personajul Elisabetei de Valois din *Don Carlos*, Constanța Demetriade spunea versul lui Schiller cu aceeași măiestrie cu care își captiva spectatorul în Muza lui Alfred de Musset (*Noapte de octombrie*) și în eroinele lui Vasile Alecsandri: Getta, Neera, Carmina, din: *Fintina Blanduziei*, *Despot Vodă*, *Ovidiu*.

Alexandru Davila, în timpul directoratului său, nu a încredințat altor artiști rolurile principale, Vlaicu și Clara Doamna — jucate prima oară de Nottara și Agatha Birșescu — decît soților Demetriade.

Alături de „maestru” (Nottara) artista a obținut nenumărate succese scenice, din care cităm: *Othello* (Desdemona), *Oedip rege* (Iocasta), *Macbeth* (Lady Macbeth), *Shylock* (Porția), *Regele Lear* (Goneril), *Rhea Sylvia* (Rhea Sylvia), *Phedra* (Aricia), *Andromaca* (Hermiona), *Hamlet* (Gertruda), *Andrei Branisce* (Anca) și rolul Mariei, munteanca cea frumoasă din *Apus de soare*.

Soție devotată și demnă a lui Aristide Demetriade, i-a dat îngrijiri atente, pline de dragoste și admirație, în vremea cînd sănătatea actorului se șubrezise, așa cum a fost stimulul, energia și echilibrul marelui artist, de-a lungul strălucitoarei lui cariere.

Viața ei de patru decenii în artă a însoțit în succese glorioasa falangă de actori ai secolului nostru, în frunte cu Nottara, Romaneasca, Petre Liciu, Constantin Radovici, Petre Sturza ș. a. Și prin aceasta numele Constanței Demetriade, ultima din această mare falangă, e strîns legat de istoria de aur a teatrului romînesc.

Vasile TONEANU

¹ ca cel al Laurencei de Moray din *Martira*, Henriettei din *Două orfeline*, Sophiei din *Virtute și viciu*, Aoudei din *Ocolul pămîntului*, Arianei din *O crimă celebră*

² *Serge Panine* (Jeana de Cernay) și *Mindrie și amor* (Athenais).